

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ενημερωτικό Δελτίο, Νο 4, Απρίλιος 2009

Χριστός ανέστη και Χρόνια Πολλά

Η εμπειρία όλων των συμμετεχόντων σε Αγώνες Ρητορικής περιγράφεται συνήθως ως «γεμάτη ένταση», ως «ευκαιρία για έκφραση και επικοινωνία», ως «κατάσταση που σε ωθεί και σε προκαλεί να ξεπεράσεις τα όρια του εαυτού σου και μάλιστα της σκέψης σου», ως «πνευματική πρόκληση» κ.ά. Όσοι έρχονται για πρώτη φορά σε επαφή με το χώρο εντυπωσιάζονται από την αφοσίωση και το πάθος που επιδεικνύουν όλοι, μαθητές, καθηγητές, φοιτητές, κριτές, οργανωτές, για την προετοιμασία, τη συμμετοχή αλλά και την τελική νίκη. Ο λόγος είναι απλός: Υφίσταται σε όλους μια βαθιά ανάγκη: για ελεύθερη και ουσιαστική σκέψη, για γόνιμο διάλογο, για αποτελεσματική επικοινωνία, για εποικοδομητική συνεργασία, για ανάπτυξη και αξιολόγηση της κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Και όλα αυτά σε ένα επίπεδο που ξεφεύγει από τις τυπικές περιγραφές των αναλυτικών προγραμμάτων και που συνδέεται με την πραγματικότητα και την καθημερινότητα. Γι' αυτό και για τους περισσότερους η ενασχόληση με τη ρητορική γίνεται γρήγορα μια... καλή συνήθεια.

Σε αυτό το δελτίο συνεχίζεται ο διάλογος για την καλλιέργεια της σκέψης και του λόγου στην τάξη. Οι εντυπώσεις μιας καθηγήτριας και των μαθητών της από τη συμμετοχή στους Αγώνες Αντιλογίας εγκαινιάζουν μια πιο άμεση επικοινωνία με σχολεία της Ελλάδας. Ακόμη, οι συμβουλές ενός διακεκριμένου προπονητή αντιλογίας θέτουν ένα αξιακό πλαίσιο που μπορεί να προβληματίσει νέους αλλά και παλιούς εκπαιδευτές ρητορικής.

Θυμηθείτε ότι το ενημερωτικό δελτίο περιλαμβάνει ανακοινώσεις για εκδηλώσεις, σεμινάρια, ημερίδες, αγώνες, ομίλους κ.λπ. Στείλτε μας, έως τις 15 Μαΐου και στην ηλεκτρονική διεύθυνση enosiritorikis@gmail.com, τις ανακοινώσεις σας για ό,τι πραγματοποιήθηκε ή είναι προγραμματισμένο να πραγματοποιηθεί.

ΝΕΑ ΓΙΑ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΣΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ... *εν συντομία*

Φοιτητικοί αγώνες αντιλογίας

Τους τελευταίους μήνες έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα αρκετές σημαντικές διοργανώσεις ρητορικής τέχνης στα ελληνικά και στα αγγλικά, γεγονός που μας γεμίζει με αισιοδοξία. Σε πανεπιστημιακό επίπεδο, εκτός από τους φοιτητικούς αγώνες που έλαβαν χώρα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, με μεγάλη συμμετοχή και επιτυχία, πραγματοποιήθηκε στο Αμερικάνικο Κολέγιο Ελλάδας – Deree College το διεθνές τουρνουά φοιτητικής Αντιλογίας «Athens Open 2009». Συμμετείχαν ομιλητές από Γερμανία, Κροατία, Σερβία, Τουρκία και Ελλάδα σε έξι προκριματικούς γύρους.

Το «Athens Open 2009» ήταν μια μοναδική ευκαιρία για Έλληνες φοιτητές να εξασκηθούν στον τύπο ρητορικών αγώνων που έχει καθιερωθεί διεθνώς σε ρητορικές αναμετρήσεις μεταξύ πανεπιστημίων. Στον τύπο αγώνων που ονομάζεται British Parliamentary (Βρετανικό Κοινοβουλευτικό) συμμετέχουν τέσσερις διμελείς ομάδες, δύο από την πλευρά της Κυβέρνησης και δύο από την πλευρά της Αντιπολίτευσης.

Οι κριτές καλούνται να κατατάξουν τις ομάδες ανάλογα με την πειστικότητά και τη συνέπεια που επιδεικνύουν στην εκπλήρωση του ομαδικού τους ρόλου για την υποστήριξη ή αντίθεσή τους προς το θέμα που ανακοινώνεται 15 λεπτά πριν από την έναρξη του αγώνα.

Πολλοί από τους συμμετέχοντες ετοιμάζονται να διαγωνιστούν στους Πανερωπαϊκούς Πανεπιστημιακούς Αγώνες Αντιλογίας που θα λάβουν χώρα στο πανεπιστήμιο του Newcastle στην Αγγλία αρχές Αυγούστου.

Τους ευχόμαστε καλή επιτυχία!

Η φιλόλογος του 16^{ου} ΓΕΛ Αθηνών κ. Αγάπη Πατσουράκη παρουσίασε στο επιμορφωτικό σεμινάριο που οργάνωσε η Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων Α' Διεύθυνσης Αθήνας και ιδρυτικό μέλος της Ένωσης κ. Ζωή Μπέλλα την εμπειρία της από την προετοιμασία των μαθητών της για τους Αγώνες Επιχειρηματολογίας:

«Σας καλωσορίζω κι εγώ με τη σειρά μου στην ημερίδα που διοργανώνεται σήμερα στο σχολείο μας με πρωτοβουλία της αξιότιμης Συμβούλου μας, κ. Μπέλλα, και με τη συμπαράσταση της Διευθύντριάς μας, κ. Βλαβιανού, προκειμένου να καταθέσουμε το καταστάλαγμα των σκέψεων που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια των Αγώνων Επιχειρηματολογίας – Αντιλογίας.

Δισσοί οι λόγοι, λοιπόν, δισσά και τα οφέλη που αποκομίσαμε, τόσο οι διδάσκοντες όσο και οι μαθητές. Δυσκολίες είχε το εγχείρημα, αναμφίλεκτα, όπως θα επιχειρήσω να καταδείξω. Οφείλαμε να παρατείνουμε το χρόνο παραμονής μας στο χώρο του σχολείου, τόσο εμείς όσο και τα παιδιά. Επωμισθήκαμε την υποχρέωση να υπερβούμε τις απαιτήσεις του διδακτικού μας έργου, αφιερώνοντας χρόνο στην έρευνα διαφόρων θεμάτων. Τα ίδια ακριβώς ισχύουν και για τους μαθητές, που, μολονότι στην πλειονότητά τους φοιτούν στην Γ' Λυκείου, οικειοθελώς στράφηκαν στο Σχολείο, που άσκησε πάνω τους μια δύναμη κεντρομόλο, θα λέγαμε, ώστε να το βλέπουν όχι ως χώρο όπου η παρουσία τους είναι υποχρεωτική και επιβαλλόμενη, αλλά ελεύθερη και αυτοπροαίρετη. Και το αξιοσημείωτο, βέβαια, είναι πως αυτή η προσέλευση δεν υπαγορευόταν από κανένος είδους ευτελές ή υλικό αντάλλαγμα – κι αυτό ισχύει για όλα τα σχολεία που συμμετέχουν. Το μοναδικό κέρδος όλων ήταν η συμμετοχή κι η χαρά του αγώνα.

Οι δυσκολίες, ωστόσο, δεν περιορίζονται εδώ. Κάποτε περιήλθαμε σε δυσχερή θέση, όταν τα παιδιά –ας μην λησμονούμε ότι μιλάμε για παιδιά– παρ' ολίγο να υπερβούν τα όρια. Όμως δεν τα

υπερέβησαν, τελικά, ποτέ: η σχέση μας διακρινόταν από σεβασμό, τήρηση των ρόλων, εκτίμηση της προσπάθειας που καταβάλλαμε ως συνοδοιπόροι και καθοδηγητές τους. Η σχέση βαθμιαία βάθαινε, και τελικά έσπασε η κρούστα που χώριζε τον απόμακρο δάσκαλο από τον αδιάφορο μαθητή. Είναι πραγματικά δύσκολο να περιγράψω πώς αυτοί οι μαθητές αντιμετώπιζαν με ευήκοον ους τις παρατηρήσεις μας, πόσο πιο εύληπτη κατέστη η γνώση, όταν παρεχόταν σ' ένα περιβάλλον αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αλληλοσεβασμού.

Μα κι οι αγώνες δεν ήταν εύκολοι. Εκεί ζήσαμε μια διαρκή υπερένταση, με την ελπίδα να τη διαδέχεται η απογοήτευση, όταν θεωρούσαμε ότι μας αδικεί το αποτέλεσμα. Τα παιδιά αυτά δάκρυσαν, κι εμείς μαζί τους, όταν γνωρίσαμε την ήττα. Οι αγώνες στη διεξαγωγή τους δεν είναι πάντα ακριβοδίκαιοι, με συνέπεια τα παιδιά να βιώσουν πρόωρα τη γεύση της πραγματικής ζωής, στην οποία δεν παίρνεις πάντα ό,τι σου αξίζει και γι' αυτό νοιώθεις πικρία κι απογοήτευση. Όμως, μετά το πέρας των Αγώνων, ψύχραιμα είμαι σε θέση να πω πως η διαδικασία, το ταξίδι, αξίζει περισσότερο από κάθε αποτέλεσμα.

Η κριτική – το κατ' εξοχήν ζητούμενο της εκπαίδευσης, ο ευσεβής πόθος όλων μας, κατακτάται με τους Αγώνες Αντιλογίας: τα παιδιά δεν υιοθετούν άκριτα, δίχως να την υποβάλλουν σε έλεγχο, την όποια άποψη, οσοδήποτε εύσχημα κι αν έχει διατυπωθεί.

Δικαιωματικά θα αναφερθώ στα παιδιά – τους αδιαφιλονίκητους πρωταγωνιστές. Αυτά που δειλά στην αρχή, πιο θαρρετά μετά, έθραυσαν το κέλυφος της σιωπής στην οποία έχουν συνηθίσει, ως καλοί αγωγοί της γνώσης. Ο μέσος μαθητής καλείται να αφομοιώσει ό,τι διδάσκεται: ασκείται λοιπόν στο να ακούει και να παράγει

γραπτό λόγο, λόγο μονήρη, παρὰ το επικοινωνιακό πλαίσιο της σύγχρονης έκθεσης. Οι Αγώνες επιχειρηματολογίας τού προσφέρουν μια μοναδική εμπειρία κι ευκαιρία: να εκτεθεί ενώπιον ακροατηρίου – και δη απαιτητικού–, να εκφέρει λόγο, λόγο συνεχή και προσεγμένο, σε μορφή και περιεχόμενο, αλλά πάνω απ' όλα πειστικό. Είναι ένα άθλημα δύσκολο και γοητευτικό συγχρόνως να επιτύχουν τα παιδιά την πειθώ δίχως να έχουν θυσιάσει στο βωμό της την αλήθεια. Πρόκειται δηλαδή για άσκηση του

νου, που τον υποχρεώνει να υπακούει σε κανόνες λογικούς, τα δε οφέλη εκτείνονται και στο κυρίως ζητούμενο, την έκθεση.

Ο μαθητής κατανοεί έμπρακτα την αξία του ορισμού, της ακριβολογίας, της αποδεικτικής διαδικασίας. Διαπιστώσαμε εύοπτη βελτίωση στην έκθεση όσων μαθητών έλαβαν μέρος στους αγώνες: ίσως γιατί, για πρώτη φορά, συνειδητοποίησαν ότι το γραπτό δοκίμιο δεν είναι το μέσο, το όχημα για την πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο, αλλά περιβάλλεται με αξία καθ' αυτό.

Έτσι τα παιδιά ασκήθηκαν στην εκπόνηση σχεδιαγράμματος, εργαλείου απαραίτητου, προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των Αγώνων – στην ταχύτητα με την οποία οφείλουν να συλλάβουν και να επεξεργαστούν το θέμα. Η συνήθης και σε όλους μας γνωστή δυστοκία παραγωγής λόγου, σταδιακά υποχώρησε και εμείς, οι καθηγητές τους, νιώσαμε έκπληξη μπροστά στην επινοητικότητα των παιδιών, την άνεση με την οποία προσέγγιζαν ζητήματα αρκούντως απαιτητικά. Κι αυτό δεν περιοριζόταν μόνο στους πέντε –των οποίων, σημειωτέον, η επιλογή έγινε από το σύνολο των μαθητών που συμμετείχαν κατά τρόπο απόλυτα δημοκρατικό– αλλά σε ολόκληρη την ομάδα. Όλα τα παιδιά κατέβαλαν προσπάθεια, ερευνούσαν, εξέφεραν λόγο και γνώμη, επέδειξαν ανυπόκριτη διάθεση για συνεργασία και άμιλλα. Το Σχολείο τέθηκε στο επίκεντρο, ένωνε, δεν απωθούσε. Κι οι μαθητές συγκέντρωσαν υλικό, προσβάσιμο πλέον σε όλους, έναν πραγματικό θησαυρό προβληματισμού και πληροφοριών.

Ο μαθητής, με τους Αγώνες, αίρεται πάνω από τα στεγανά των εξετάσεων, ξεφεύγει από τη χρησιμοθηρική αντίληψη της γνώσης. *ι αυτό γίνεται εκούσια, αβίαστα.* Οι Αγώνες τον διδάσκουν να σέβεται τον εαυτό του και τους άλλους: να καθυποτάσσει τα χαρίσματά του στο καλό του συνόλου, της ομάδας στην οποία μετέχει, συγχρόνως όμως να καταβάλλει τη μέγιστη δυνατή προσπάθεια για να ανακαλύψει τον καλύτερό του εαυτό, προκειμένου να ωφελήσει τον κοινό σκοπό. Τότε εκτιμά τον εαυτό του – γιατί συνειδητοποιεί δυνατότητες που λάθρα, ανεπίγνωστα διαβιούσαν μέσα του. Όμως, το βλέμμα των παιδιών ξεχύνεται και αγκαλιάζει και την αντίπαλη ομάδα, χωρίς

την οποία δεν θα υπήρχε Αγώνας. Οι μαθητές ασκούνται στο να ακούν με τεταμένη προσοχή τα λεγόμενα των άλλων, προκειμένου να τα ανασκευάσουν, ει δυνατό προκαταβολικά να εξουδετερώσουν τα πιθανά επιχειρήματα των αντιπάλων. Ευνόητο είναι σε ποιο βαθμό μια τέτοια διαδικασία και άσκηση συμβάλλει στο ακόνισμα της σκέψης, στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων που αποστέρουν κάθε δογματισμό και κοντόφθαλμη μονοτροπία.

Δεν είναι, ωστόσο, μόνον αυτές οι αρετές που καλλιεργεί ο Αγώνας: ο σεβασμός, η ομαδικότητα, η αλληλεγγύη, η ένταση της πνευματικής προσπάθειας, η αποφυγή του εύπεπτου και εύκολου γνωστικού πολτού. Είναι κι η αξιοκρατία, η ικανότητα διάκρισης ποιοτήτων, η δημοκρατική συμπεριφορά. Τα παιδιά ωριμάζουν διαπιστώνοντας πως ο σκοπός επιβάλλει να παραμερίσουν τον εγωισμό τους, να αναλάβουν την ευθύνη που τους αναλογεί, να κ ρ ί ν ο υ ν. Η κριτική – το κατ' εξοχήν ζητούμενο της εκπαίδευσης, ο ευσεβής πόθος όλων μας, κατακτάται με τους Αγώνες Αντιλογίας: τα παιδιά δεν υιοθετούν άκριτα, δίχως να την υποβάλλουν σε έλεγχο,

την όποια άποψη, οσοδήποτε εύσχημα κι αν έχει διατυπωθεί. Γιατί, για τα παιδιά αυτά, κάθε λέξη έχει ειδικό βάρος, δεν είναι τύπος, είναι ουσία και φορέας νοήματος.

Περάσαμε, και θα κλείσουμε, με τις λέξεις, που τόση φθορά ομολογουμένως υφίστανται σήμερα. Τις λέξεις και τη συναρμογή τους σε λόγο. Τη θέση του στους κυριότερους

φορείς ενημέρωσης, τα τηλεοπτικά μέσα, έχει καταλάβει η κενανχής φωνασκία. Συχνά παρακολουθούμε ενεοί εκπροσώπους, υψηλά ιστάμενα πρόσωπα, ταγούς της πολιτικής ζωής του τόπου, να επιδίδονται σε παράλληλους στεντόρειους μονολόγους, αγνοώντας επιδεικτικά το συνομιλητή τους, αρνούμενοι αμετάκλητα να διαλεχθούν, να συν-ζητήσουν. Αυτή την απαξίωση του λόγου δεν θα τη δείτε ποτέ στους Αγώνες. Εδώ ο λόγος είναι συνεχής, ολοκληρωμένος κι ο συνομιλητής διαθέτει τον ίδιο ακριβώς χρόνο για να οικοδομήσει την αντίκρουσή του. Διαύγεια, καθαρότητα, σεβασμός. Οι πτυχές του θέματος αναδεικνύονται ολόπλευρα, ο ακροατής προβληματίζεται, μετέχει στην προσπάθεια, εμπλέκεται διανοητικά, χαίρεται τις λέξεις που εκφέρονται κόσμια από χείλη

Ο μαθητής, με τους Αγώνες, αίρεται πάνω από τα στεγανά των εξετάσεων, ξεφεύγει από τη χρησιμοθηρική αντίληψη της γνώσης.

νεανικά. Οι αγώνες αυτοί διδάσκουν όλους όσοι παίρνουν μέρος – κι αυτό θα φανεί, ελπίζουμε, έμπρακτα στη συνέχεια.

Οι μικροί ρήτορες του 16^{ου} Γενικού Λυκείου Αθηνών καταγράφουν τις εντυπώσεις τους για τους Αγώνες Αντιλογίας:

«Σε όλη τη διάρκεια αυτού του ταξιδιού μάθαμε να βάζουμε σε τάξη τις σκέψεις μας και να τις διατυπώνουμε κατά τον καλύτερο τρόπο. Μάθαμε να αγωνιζόμαστε απέναντι σε άλλους αλλά και απέναντι στους δικούς μας φόβους. Αντιληφθήκαμε ότι δεν μετράει μόνο να είμαστε άνθρωποι ευτυχίας, αλλά πιο πολύ μετράει να είμαστε άνθρωποι αξίας...» **Ανθή Ροζή, μαθήτρια Β' Λυκείου**

«Χωρίς τέλος... Μάθαμε πως είναι να διεκδικείς, να προσπαθείς και να αγωνίζεσαι χωρίς τέλος. Η πειθώ είναι το προτέρημα που καλλιεργήσαμε, ο καθένας με το δικό του τρόπο. Πιστέψαμε σε αυτά που λέγαμε, πιστέψαμε στον εαυτό μας, αλλά κυρίως πιστέψαμε πως πάντα υπάρχει ένας δρόμος μέσα στο αδιέξοδο, κάτι θετικό μέσα στην άρνηση» **Ερμιόνη Ντέτσικα, μαθήτρια Γ' Λυκείου**

«Τόσους μήνες μετά είμαστε βέβαιοι για ένα πράγμα: ότι αυτό το ταξίδι πραγματικά άξιζε τις θυσίες που έγιναν, τόσο από τη δική μας πλευρά, όσο και από την πλευρά των καθηγητών μας. Κερδίσαμε εμπειρίες, κερδίσαμε γνώσεις αλλά και το πολυτιμότερο όλων, συναισθήματα. Όλοι μαζί γελάσαμε, κλάψαμε, φωνάξαμε, δεθήκαμε, αγαπήσαμε ο ένας τον άλλον, εξερευνήσαμε άγνωστες πτυχές των ανθρώπων, ακόμη και των ίδιων μας των εαυτών...» **Κωνσταντίνος Ραϊλης, μαθητής Γ' Λυκείου**

«Θα μας επιτρέψετε τη διαφωνία με τον ποιητή, έτσι ώστε να μην σταθούμε στο ταξίδι, αλλά στην Ιθάκη, στον προορισμό μας. Ευχαριστούμε που ενώσατε μία-μία μονάδα και την κάνατε μία ομάδα, ένα σύνολο, μια γροθιά που ποτέ δε θα ξεχάσει ότι μέσα σε όλη αυτή την αγανάκτηση που νιώθουμε περί παιδείας είναι δυνατόν να μιλήσουμε, να αμφισβητήσουμε, να αναρωτηθούμε...» **Δήμητρα Λούκα, μαθήτρια Γ' Λυκείου**

«Μερικές συμβουλές για νέους προπονητές ρητορικών αγωνισμάτων... ίσως και για κάποιους περισσότερο έμπειρους»¹

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί μετάφραση επιλεγμένων αποσπασμάτων άρθρου του Larry Smith, διακεκριμένου προπονητή ρητορικών αγωνισμάτων από το Hoover High-school του Fresno της Καλιφόρνιας.

Όλα αυτά τα χρόνια ως προπονητής [ρητορικών αγωνισμάτων] έμαθα μερικά χρήσιμα πράγματα και θα ήθελα να μοιραστώ κάποιες συμβουλές με τους νέους προπονητές. Οι συμβουλές αυτές σχετίζονται με το πώς να διατηρήσετε τη διανοητική και ψυχολογική σας υγεία, την επαγγελματική σας ακεραιότητα και τον ενθουσιασμό σας και όχι με το πώς να δημιουργήσετε νικητές. [...] Νωρίς στην καριέρα μου συνάντησα μερικούς προπονητές που ήταν από τη φύση τους πολύ ανταγωνιστικοί. Η νίκη στους αγώνες ήταν ο βασικός τους στόχος. Αυτό δεν είναι αναγκαστικά κακό, αρκεί να μη χάνεται το νόημα της δραστηριότητας αυτής, που είναι κατά βάση η εκπαίδευση νεαρών μυαλών. Αποφάσισα αρκετά νωρίς ότι ήμουν πρώτα δάσκαλος και μετά προπονητής. Μέσα στα χρόνια ενδιαφέρθηκα περισσότερο για την σχολική πρόοδο των μαθητών παρά για τον αριθμό των βραβείων που κέρδιζαν. Εάν τους δίδασκα καλά, τα βραβεία θα ακολουθούσαν. Και αυτό έγινε. Ένα βραβείο είναι απλά ένα κομμάτι ξύλο ή πλαστικό που αντιπροσωπεύει ένα στιγμιαίο κατόρθωμα... μια καλή μέρα σε έναν διαγωνισμό. Αλλά αυτή είναι μόνο μία ημέρα και μία μόνο στιγμή επιτυχίας. Κάτι που έχεις μάθει, έχει αξία για πάντα.

Πάντα με ενδιέφερε περισσότερο το μέγεθος της διανοητικής ανάπτυξης, συναισθηματικής ωρίμασης και σχολικής προόδου κάθε μαθητή

¹ Ολόκληρο το άρθρο του Larry Smith "Some advice to new coaches... and maybe to some experienced coaches as well" μπορείτε να το βρείτε στην ιστοσελίδα <http://debate.uvm.edu/NFL/rostrumlib/coachsmith1296.pdf>. Στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου του Βερμόντ <http://debate.uvm.edu/library.html> φιλοξενούνται πολυάριθμα άρθρα σχετικά για τη ρητορική και το debating.

αντί το να μετράω βραβεία και νίκες. Η πιο σημαντική επιβεβαίωση ήταν από παλιούς μου μαθητές που με επισκέφτηκαν ή επικοινωνήσαν μαζί μου λέγοντάς μου πόσο η εμπειρία τους από τους ρητορικούς αγώνες τούς βοήθησε στο Πανεπιστήμιο ή πόσο συχνά αξιοποίησαν τις δεξιότητες που απέκτησαν εκεί για να διαπρέψουν στην καριέρα τους.

[...] Η πιο συχνή φιλοφρόνηση που δέχομαι από πρώην μαθητές μου είναι πόσο τους βοήθησε η εμπειρία τους από τους αγώνες debating, για να προκόψουν στο πανεπιστήμιο και αργότερα στη ζωή τους. Τι σημαίνει αυτό; Διδάξτε τους ικανότητες και δεξιότητες, κάντε τους να αντιληφτούν ουσιαστικά θέματα παγκόσμιου ενδιαφέροντος, διευρύνετε το μυαλό τους και προσφέρετε τους διανοητική πρόκληση, όχι βαθμούς. Όλοι τους μπορούν να ωριμάσουν διανοητικά και ακαδημαϊκά, ακόμα και εκείνοι που δεν κατάφεραν ποτέ να κερδίσουν κάποιο βραβείο. Τις Δευτέρες μετά από αγώνες το πρώτο πράγμα που έκανα στην τάξη ήταν να ρωτήσω κάθε μαθητή τι είχε μάθει στους αγώνες. Το αν είχαν κερδίσει κάποιο κομμάτι πλαστικό ή όχι δεν ήταν το θέμα σε αυτή τη συζήτηση. Μην ξεχνάτε ότι είστε πρώτα δάσκαλοι και μετά προπονητές. Η δεύτερη απόφαση που πήρα νωρίς στην καριέρα μου ήταν να περιορίσω το εγώ μου. Οι περισσότεροι από μας είμαστε από τη φύση μας ανταγωνιστικοί, αλλιώς δεν θα προπονούσαμε άτομα για μια δραστηριότητα ανταγωνιστική. Δυστυχώς, όλοι γνωρίζουμε προπονητές με τη χειρότερη εκδοχή αυτού που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «μικροπρεπή νοοτροπία». Πρέπει να νικήσουν για να χαϊδέψουν το εγώ τους και αλίμονο στην ομάδα τους που δεν κερδίσει. Ποτέ, σε καμία περίπτωση, δεν έχω επιπλήξει κάποιο μαθητή που δεν τα πήγε καλά σε κάποιον αγώνα. Σίγουρα έχω νιώσει απογοήτευση όταν το αποτέλεσμα του αγώνα δεν ήταν ικανοποιητικό. Μαθητές μου που είχαν κάποια εμπειρία αγώνων από κάποια άλλη δραστηριότητα έδειξαν έκπληξη που δεν έλαβαν κάποια επίπληξη για τη χαμηλή τους επίδοση.

Μια συχνή ερώτηση ήταν «Έχετε νευριάσει μαζί μου;» Η απάντησή μου ήταν πάντα «Όχι, γιατί θα έπρεπε; Εάν νομίζεις πως έκανες ό,τι καλύτερο μπορούσες, τότε η ερώτηση είναι τι πρέπει να κάνεις, ώστε να έχεις καλύτερα αποτελέσματα την επόμενη φορά». Όλοι γνωρίζουμε προπονητές που είναι τόσο χαμένοι μέσα στο εγώ τους, που θα κάνουν τα

πάντα, προκειμένου να κερδίσουν, ακόμα και να έχουν έτοιμες ομιλίες για τους μαθητές τους. Είναι οι προπονητές που υποψιάζονται όλους τους κριτές, που αμφισβητούν όλα τα αρνητικά αποτελέσματα, που προσπαθούν να παρακάμψουν τους κανόνες που δεν τους αρέσουν, που ξεφυσούν και αγωνιούν για κάθε αποτέλεσμα. Η επιτυχία είναι καλή, κανείς δεν το αμφισβητεί. Όλοι θέλουμε να έχουν επιτυχίες οι μαθητές μας. Όμως προσοχή, η εμπλοκή του εγώ από την πλευρά των προπονητών μεταφέρεται στους μαθητές και έτσι στους αγώνες δεν έχουμε να αντιμετωπίσουμε μόνο τους προπονητές που έχουν προβλήματα με το φουσκωμένο εγώ τους, αλλά και τους μαθητές που δεν θέλουν ή δεν μπορούν να δεχτούν ένα αρνητικό αποτέλεσμα. Η αποτυχία να διακριθείς στο ένα ή στο άλλο τουρνουά δεν είναι το τέλος του κόσμου, αν και για κάποιους φαίνεται ότι είναι. Η πραγματική ζωή δεν είναι χωρίς δυσκολίες και αποτυχίες. Το ίδιο ισχύει και στους αγώνες ρητορικής. Εάν ολόκληρη η εικόνα που έχει κάποιος για το εαυτό του στηρίζεται στο να κερδίζει πάντα, τότε κάτι είναι λάθος.

[...] [Μια αριστούχος μαθήτρια που παλιότερα είχε πρόβλημα να αποδεχτεί τις αποτυχίες της μου είχε πει] «Σας ευχαριστώ πολύ που με μάθατε ότι είναι εντάξει να χάνω μερικές φορές και πώς να αποδέχομαι την ήττα με χάρη». Αυτό είναι ένα από τα σημαντικότερα μαθήματα που μπορούμε να μάθουμε από μια ανταγωνιστική δραστηριότητα. Κανένας μας δεν θέλει να χάνει συνέχεια, αλλά εάν κάθε φορά προσπαθούμε μόνο για τη νίκη, η αυταρέσκεια για τις ικανότητές μας είναι εύκολο να αποκτηθεί. Δεν έχουμε κίνητρο να βελτιωθούμε. Και χωρίς βελτίωση, κάποια στιγμή θα αποτύχουμε με τρόπο χειρότερο από το να μη κερδίσουμε ένα κομμάτι πλαστικό σε κάποιο σχολικό τουρνουά ρητορικής.

[...] Ασχέτως πόσο καλοί θεωρούμε ότι είμαστε, κάποιος, κάποια στιγμή θα μπορέσει να έχει καλύτερη επίδοση από εμάς. Οι προπονητές και οι μαθητές πρέπει να μάθουν αυτό το σημαντικό μάθημα. Το να επιτρέψεις τον πυρετό των αγώνων να επηρεάσει την αντίληψη για την προσωπική μας αξία δεν πρέπει να είναι κομμάτι καμίας προπόνησης. Το να χαϊδεύουμε το εγώ μας δεν πρέπει να είναι ο σκοπός κανενός προπονητή. Εάν θέλετε να αντέξετε σε αυτή τη δραστηριότητα και να διατηρήσετε την διανοητική και ψυχολογική σας υγεία και την

επαγγελματική σας ακεραιότητα και τον ενθουσιασμό σας, ακολουθήστε αυτές τις δύο αρχές: **Να είστε πρώτα δάσκαλοι και μετά προπονητές. Βάλτε το εγώ σας στην άκρη.** Ένα βραβείο μπορεί να πεταχτεί. Αυτό όμως που μαθαίνεται σε ένα δημιουργικό και θετικό περιβάλλον μπορεί να χρησιμοποιείται μια ζωή. Προσπαθήστε να το θυμάστε αυτό. Οι μαθητές σας θα ωφεληθούν και θα σας ευχαριστούν για αυτό.

Επιλογή αποσπασμάτων και μετάφραση:
Μανώλης Πολυχρονίδης

Αφορμές για συζήτηση*

Τηλέοραση από κούνια

Τα τελευταία πέντε χρόνια έχει σημειωθεί μια έκρηξη παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων και λογισμικού για μωρά και νήπια, αναφέρει δημοσίευμα των New York Times (29.10.2003). Υπάρχουν ειδικά λογισμικά για να παίζουν τα παιδιά, ενώ κάθονται στην αγκαλιά των γονιών τους μπροστά από τον υπολογιστή, καθώς και εκατοντάδες βιντεοκασέτες και DVD που καλύπτουν ακόμη και τις πιο μικρές ηλικίες. Πολλά μωρά απασχολούνται με τα ηλεκτρονικά μέσα για αρκετές ώρες ημερησίως. Περισσότερο από το ένα τέταρτο των παιδιών κάτω των δύο ετών στις ΗΠΑ έχουν μια τηλεόραση στο δωμάτιό τους. Σε μια συνηθισμένη μέρα, το 59% των παιδιών ηλικίας 6 μηνών έως 2 ετών παρακολουθούν τηλεόραση, και το 42% βλέπει μια βιντεοταινία ή ένα DVD. Ο μέσος χρόνος που ξοδεύουν ημερησίως μπροστά σε κάποιο ηλεκτρονικό μέσο είναι λίγο περισσότερο από δύο ώρες.

Ανατρέπονται οι απόψεις για τα παιχνίδια με όπλα

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα βιβλίο, το οποίο βασίζεται σε έρευνες που έχουν γίνει γύρω από το πόσο ωφέλιμο είναι για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και της κοινωνικότητας ενός παιδιού, κυρίως των αγοριών, η απαγόρευση των παιχνιδιών που έχουν σχέση με όπλα, αναφέρει η εφημερίδα *Guardian* (12.07.2003). Παλαιότερα οι περισσότεροι γονείς αλλά και εκπαιδευτικοί απέτρεπαν τα παιδιά από παιχνίδια που είχαν σχέση με τη βία, όπως «μάχες», κατασκευή όπλων από Lego ή μίμηση σούπερ ηρώων. Παρατηρήθηκε όμως ότι τα μισά από αυτά παιδιά που ενδιαφέρονταν για τέτοια παιχνίδια άρχισαν

να χάνουν τη ζωντάνια τους και σταδιακά κλείνονταν στον εαυτό τους, όταν τους ετίθεντο περιορισμοί. Στη συνέχεια, οι δάσκαλοι που υλοποίησαν την έρευνα άρχισαν να συνεργάζονται με τα παιδιά και να παίζουν τέτοια παιχνίδια. Παρατήρησαν θετικά αποτελέσματα, καθώς τα παιδιά (αγόρια και κορίτσια) έγιναν πιο κοινωνικά, ανέπτυξαν καλύτερη επικοινωνία με τους ενήλικες, απέδιδαν περισσότερο στο μάθημα, οι κατασκευαστικές τους δεξιότητες και τα δημιουργικά παιχνίδια αυξήθηκαν.

Οι Έλληνες έφηβοι ξοδεύουν πολλά σε τσιγάρα και αλκοόλ

Περίπου το μισό από το ιδιαίτερα γενναιοδωρο χαρτζιλίκι τους διαθέτουν οι έλληνες έφηβοι για την αγορά τσιγάρων και αλκοολούχων ποτών, αναφέρει δημοσίευμα της εφημερίδας *Το Βήμα* (25.11.2003). Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Καταναλωτών (INKA). Το πλούσιο χαρτζιλίκι που δίνουν οι ελληνικές οικογένειες στα παιδιά τους είναι ενδεχομένως ένας από τους λόγους που τελικά αυτά υιοθετούν τις συγκεκριμένες βλαβερές συνήθειες σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους ευρωπαίους συνομηλίκους τους. Τα αγόρια και τα κορίτσια δοκιμάζουν εξίσου για πρώτη φορά τσιγάρο και αλκοολούχο ποτό στην ηλικία των 7-9 ετών. Από τα δέκα μέχρι τα δώδεκα τους χρόνια η κατανάλωση αυξάνεται ανησυχητικά και κορυφώνεται στην εφηβεία τους. Ήδη μέχρι την ηλικία των δώδεκα ετών οι Έλληνες μαθητές διαθέτουν το 11% των χρημάτων τους για τσιγάρα και αλκοόλ, ενώ στην εφηβεία τους το ποσοστό αυτό που αυξάνεται σταδιακά αγγίζει το 47%. Όσοι ασχολούνται με τον αθλητισμό καπνίζουν λιγότερο, δεν πίνουν όμως και λιγότερο αλκοόλ. Επίσης η πρόσβαση σε καφετέριες και μπαρ αυξάνουν την πιθανότητα να αναπτύξουν αυτά τα παιδιά τις συγκεκριμένες βλαβερές συνήθειες.

* Αποδελτίωση: www.e-paideia.net

Ηλεκτρονική αρθρογραφία

Beane A. James - Apple Michael (2003). «Η περίπτωση των δημοκρατικών σχολείων». Μτφρ. Γ. Καλημερίδης. Virtual School, The sciences of Education Online, τόμος 3, τεύχος 2 <http://www.auth.gr/virtualschool/3.2/Praxis/BeaneApple.html>